

Křesťanská východiska etiky komunikace

V ekumenickém pohledu

doc. MgA. Jan Motal, Ph.D.

^[1] Fakulta sociálních studií
Masarykova univerzita

^[2] Cyrilometodějská teologická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci

Materiály k výuce etiky médií, 2025

MUNI

Cyrilometodějská
teologická fakulta

Obsah

- 1 Proč křesťanská etika médií?
- 2 Církevní dokumenty o médiích
- 3 Etika v komunikaci

Oddíl 1

Proč křesťanská etika médií?

Proč křesťanská etika médií?

- 1 Křesťanství je založené na komunikaci, na dialogu, oslovení – na slovu (inkarnovaný *logos*)
- 2 Komunikátor s křesťanskou perspektivou má být **svědkem pravdy**, volajícím k **lidské důstojnosti**
- 3 Dialog je nutnou obranou pro automatizaci techniky (Jacques Ellul)
- 4 Výzva nepodléhat „moci“ médií (mocnosti) – být ve světě, ale nikoliv ze světa (Jan 17,14–18)

Mocnosti tohoto světa (Jacques Ellul)

- Mocnosti jsou duchovní síly, které se zhmotňují ve strukturách světa – ekonomických, technických, ideologických i náboženských
- Nejsou to „zlí lidé“, ale principy a systémy, které se staly autonomními – ztratili jsme nad nimi moc a ony začaly vládnout nám
- Typickým příkladem jsou *technika (logika efektivity)*, *stát (moc byrokracie nad člověkem)*, *ekonomika (moc peněz, trhu)*, *propaganda a média (vliv na vědomí)*, *ideologie (včetně náboženské – ruší dialog)*
- Mocnosti mají „náboženský charakter“ – lidé jim věří, jsou jim oddaní, vyžadují oběti
- Úkolem člověka je osvobodit se od jejich moci, rozpoznat a odhalovat jejich působení, nahrazovat konflikt láskou, vrátit smysl a význam slovu a pravdě

Mocnosti tohoto světa (Harvey Cox, Dorothee Sölle)

- 1 **Vnější** – instituce, systémy, ideologie objektivizující člověka (zde pomůže sociologie, kritické teorie, apod.)
- 2 **Vnitřní** – psychologické, niterné síly, které nám brání ve svobodě, solidaritě, naději (zde pomůže psychoterapie, psychoanalýza, apod.)

Kol 2,15: „Tak [Ježíš] odzbrojil a veřejně odhalil každou mocnost i sílu a slavil nad nimi vítězství.“

Oddíl 2

Církevní dokumenty o médiích

Dokumenty o médiích

- **Inter Mirifica** (1963) – dekret o prostředcích masové komunikace, pravdivost, odpovědnost, služba společnému dobru, cíl: jednota lidstva
- **Communio et Progressio** (1971) – pastorační instrukce Papežské rady pro sociální komunikace, *communio* = společenství, komunikace není jen předávání informací, ale dialog, spojování lidí
- **Aetatis Novae** (1992) – pastorační instrukce, média jako „aeropág současného světa“, varování před komercializací, manipulací (civilizace lásky vs. kultura manipulace)

- **Ethics in Communication** (2000), **Ethics in Internet** (2002)
- **Fratelli Tutti** (2020), encyklika papeže Františka, kritika digitální polarizace, „virtuální agrese“, volá po komunikaci, která tvoří „kulturu bratrství“
- **World Association for Christian Communication** (organizace) – komunikace má podporovat účast, genderovou spravedlnost, odpovědnost, podporovat utlačované a marginalizované

Oddíl 3

Etika v komunikaci

Etika v komunikaci – má spojovat

Papežská rada pro sociální komunikace, 2000

- Média sama o sobě nejsou příčinou dobra či zla – rozhodují o nich **lidé** (instrumentální povaha médií)
- Mají však vliv na utváření názorů, hodnot a kulturní zkušenosti
- Z křesťanského hlediska je komunikace cestou k pravdě – od babylonského zmatení jazyků k **logos** (Letnice)
- Využívání médií je nezbytné, jsou „velkým darem Božím a znamením doby“
- Mohou přinášet dobro v oblasti *ekonomické, politické, kulturní, vzdělávací, náboženské* = zde všude mohou posilovat **komunitu a solidaritu**

Nebezpečí

- Mohou vést k izolaci, marginalizaci, rozdělování na „my“ vs. „oni“
- Zneužití ekonomické moci = zisk vítězí nad lidskou důstojností
- Politická manipulace (propaganda, zkreslování, spin)
- Kultura povrchnosti, vulgarity, banalita
- Bagatelizace náboženského poselství, církve mohou využívat média k manipulaci

Principy a zásady

- **Osoba a společenství jako konečné cíle** – lidská důstojnost, integrální rozvoj (materiální i duchovní) jako měřítko mediální praxe
- **Společné dobro (summum bonum)** – média nesmí podporovat jeden segment společnosti proti druhému, ohled na marginalizované a vyloučené
- **Solidarita, subsidiarita, spravedlnost, odpovědnost**
- **Svoboda projevu má své limity** tam, kde vede k pomluvám, hate speech, nenávisti, pornografii, apod.
- **Veřejnost má participovat v rozhodování o médiích** – demokratický princip
- **Výchova k mediální gramotnosti**
- **Církev by měla jít v komunikaci vzorem**